Elemente paratextuale în discursul religios. Analiză semio-lingvistică pe un corpus de presă scrisă

Nicoleta PENEL (URSUȚU)
Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava
ursutunicoleta@yahoo.com

Abstract: The paper offers a semio-linguistic analysis of a corpus of religious written press taking into account the title as a paratextual element of the religious discourse.
Keywords: *semio-linguistic analysis, written press, religious discourse.*

1. Titlul – element de recunoaştere în discursul religios / presa religioasă

Presa periodică bisericească în sensul de azi al cuvântului n-a existat la noi în Evul Mediu. Începuturile presei periodice bisericeşti se fac abia în secolul al XVIII-lea, destul de timid totuşi, pentru ca în secolul al XIX-lea să-şi găsească exponenţi de vază care vor pune bazele dezvoltării generoase a publicisticii româneşti religioase.

În timpul primului război mondial majoritatea publicaţiilor bisericeşti şi-au întrerupt apariţia, pentru ca mai apoi în perioada interbelică publicistica ecleziastică românească să cunoască o dezvoltare fără precedent în toate oraşele ţării.

După 1989, şi presa teologică românească a cunoscut o amploare deosebită. Sunt continuate publicaţiile de tradiţie, dar au fost înviate şi unele de mult dispărute. Şi parohiile mici, şi obştile monahale au foi şi ziare proprii, acelaşi lucru fiind realizat şi de cultele neoprotestante apărute la noi în ţară, ce publică materiale proprii sau traduse din teologia apuseană şi sunt răspândite uneori gratuit.

Apariţia şi dezvoltarea, în general, reprezintă consecinţa firească a complexului de fenomene sociale şi ideologice care au determinat evoluţia şi modernizarea, în forme specifice, a întregului proces de devenire culturală a mass-mediei.

Presa religioasă este o ramură a presei, care nu se bucură de un consum atât de ridicat ca presa laică deoarece materialul informaţional pe care îl transmite este fie neînţeles de unii cititori, fie considerat lipsit de interes. Astfel, presa religioasă începe să câştige teren numai răspunzând cerinţelor actuale ale mass-mediei româneşti.

Publicaţiile religioase nu sunt foarte numeroase în mass-media românească, în general, presa de acest gen este sărăcăcioasă. Asemenea publicaţii sunt atent îngrijite şi alcătuite, apărând sub îndrumarea centrelor arhiepiscopale din ţară, mult mai rar decât publicaţiile de alt gen.

Vom încerca, în lucrarea de faţă, o investigaţie semio-lingvistică pe un corpus de presă religioasă, oprindu-ne însă la un singur element paratextual: TITLUL.

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

În presa scrisă religioasă un rol foarte important alături de titlu îl joacă imaginea, care însoţeşte de cele mai multe ori titlurile publicaţiilor sau titlurile din interiorul publicaţiilor. În presa religioasă nu vom întâlni titluri şocante, care să aibă scop comercial, titlurile alese pentru publicaţii fiind sugestive, alese cu grijă şi pline de semnificaţii. Apar adesea şi subtitluri, alcătuite chiar din citate biblice menite să întărească caracterul profund al publicaţiilor, care îşi întemeiază existenţa pe argumente biblice bine specificate.

Dincolo de titlurile acestor publicaţii teologice, apartenenţa lor la presa religioasă este puternic susţinută de conţinut. Materialele prezentate în revistele şi ziarele religioase au un profund caracter obiectiv, sunt argumentate cu citate biblice sau păreri ale Sfinţilor Părinţi şi păstrează o strânsă legătură cu aspectele fundamentale în religie: Sfânta Tradiţie şi Sfânta Scriptură.

Scopul presei religioase, în general, este acela de a cultiva masele în spirit religios. Tocmai din acest motiv în publicaţiile religioase nu se va scrie orice şi de către oricine, articolele apărute sunt semnate de preoţi, profesori sau studenţi, sub o atentă îndrumare a ierarhului locului, cel care binecuvântează apariţia publicaţiei.

Un loc extrem de important în presa religioasă îl ocupă imaginea, care apare de cele mai multe ori sub formă de icoană, dar nu lipsesc nici imaginile fotografice. Icoana reprezintă mai mult decât reprezentare, mai mult decât imagine.

> „Cel ce înţelege frumuseţea icoanei ajunge la înţelegerea arhetipului. Iar cel ce a înţeles forma lui Hristos şi-a întipărit în sine efigia ipostasului Tatălui, văzând frumuseţea nenăscută în cea născută." [Sfântul Grigorie de Nyssa, 2000: 135]

> „Cum să desenezi ceea ce nu are nici măsură, nici formă? Cum să pictezi ceea ce este fără trup? Cum să dai chip la ceea ce este „Fără chip?".... Cât timp Dumnezeu este invizibil, nu face icoane... Odată ce vezi însă pe cel fără de corp devenind om, fă imaginea formei umane; când invizibilul devine vizibil întrupându-se, pictează ceea ce seamănă cu invizibili. Desenează deci pe panoul tău şi propune contemplaţiei pe cel ce acceptat să fie văzut." [Sf. Ioan Damaschin, 2000: 147]

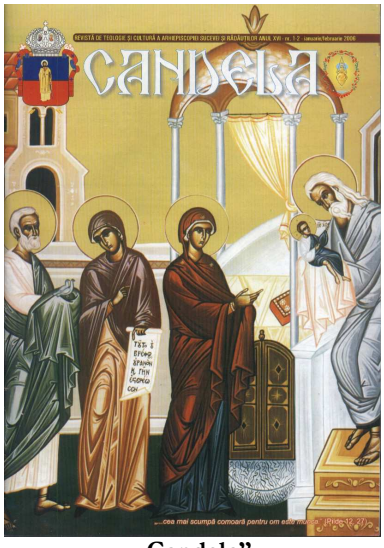
> „Imaginea este aceea care aduce în faţa ochilor mărturia lumii exterioare cu întreaga sa încărcătură emoţională. Devenită artă chiar şi în urma unor calităţi tehnice deosebite, imaginea îşi sporeşte şi îşi prelungeşte farmecul. Plăcerea provocată abia se instalează că imediat curiozitatea va căuta noi imagini iar ochiul nu va părăsi ecranul." [Soitu, 1993: 110]

Judecând după opiniile de mai sus, iată în ce univers spectaculos ne proiectează imaginea, în general, şi icoana în particular. Sperăm astfel că o investigaţie semio-lingvistică pe un corpus de titluri din presa religioasă, alături de imaginile ce le însoţesc, va fi un periplu printr-o lume sacră, pură şi plină de învăţăminte folositoare pentru suflet.

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

2. Analiză semio-lingvistică pe corpus

2.1. Titluri de publicaţii din presa scrisă

„Candela”
Revistă de teologie şi cultură a Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor
ANUL XVI nr. 1-2 ianuarie / februarie 2006.

Titlul acestei reviste este unul scurt, clar şi precis, folosind un singur substantiv comun „candelă”, articulat hotărât cu articolul enclitic „a”. Este o publicaţie lunară, care apare la Suceava sub îndrumarea şi binecuvântarea Înalt Preasfinţitului Arhiepiscop Pimen, Titlul revistei este încadrat între două cliparturi religioase: cel din stânga îl înfăţişează pe Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, simbolul spiritual şi ocrotitorul Sucevei, iar cel din dreapta reprezintă o mică candelă aprinsă.

Candela reprezintă lumina învierii Mântuitorului Iisus Hristos, care radiază neîncetat cea mai mare bucurie creştină – bucuria că Hristos a înviat din morţi şi ne-a redat viaţa veşnică. Ca obiect de cult, candela este omniprezentă în biserică: pe Sfânta Masă, la proscomidiar, înaintea icoanelor de la catapeteasmă şi a celorlalte icoane.

În Sfânta Scriptură există pilda celor zece fecioare din care reies şi alte simboluri ale candelei: înţelepciune, credinţă, stare de neîncetată rugăciune. Candela nu poate fi niciodată înţeleasă ca un obiect lipsit de viaţă pentru că lumina ei transcende lumea materială, având rolul de a uni cerul cu pământul.

Titlul revistei „Candela” este plasat pe copertă în partea de sus, întotdeauna pe fundalul unei imagini care reprezintă o icoană. În cazul numărului 1-2 ianuarie / februarie 2006 al revistei este folosită icoana Întâmpinării Domnului, deoarece această sărbătoare se prăznuieşte pe data de 2 februarie în fiecare an. Icoana îndeplineşte funcţia de introducere în contextul religios, comunicând despre un eveniment din trecut: întâmpinarea Domnului. Dreptul Simeon este cel care primeşte în braţe la templu pe Fiul lui Dumnezeu, deşi era foarte înaintat în vârstă. La baza acestei minuni stă porunca divină, care prin glasul arhanghelului îi spune lui Simeon că nu va gusta moartea până nu va primi în braţele sale pe Fiul Fecioarei Maria, Iisus Hristos (el făcând parte din cei 70 de bătrâni care au tradus Sfânta Scriptură).

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

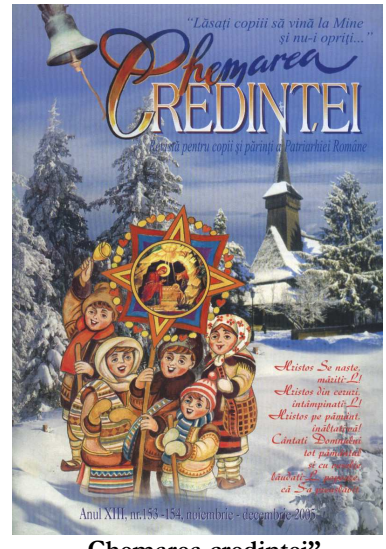

„Candela Moldovei"
Buletinul oficial al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei AN XIV nr. 10-11 octombrie / noiembrie 2005.

Titlul este un grup nominal, format din două substantive, unul în nominativ şi unul în genitiv, unul comun „candela",determinat; altul propriu „Moldovei" – determinând regiunea căreia îi aparţine revista.

Faţă de titlul precedent, unde este utilizat doar substantivul „candela", despre ale cărui sensuri şi semnificaţii am discutat, acesta aduce prin cel de-al doilea substantiv utilizat o precizare clară. Ne putem da seama cu uşurinţă de unde este revista, cărui public se adresează în principal, unde o putem găsi, şi toate acestea fără a citi subtitlul.

Clipartul religios este prezent şi de această dată, în partea din stânga a titlului şi îl întruchipează pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Clipartul are ca notă enunţul „Cu noi este dumnezeu" – care vine să susţină ideea de biruinţă în faţa păcatului simbolizată de icoana Sfântului Gheorghe.

„Chemarea credinţei"
Revistă pentru copii şi părinţi a Patriarhiei Române Anul XIII, nr. 153-154, noiembrie – decembrie 2005.

În imaginea de mai sus întâlnim acelaşi tip de titlu, constituit din două substantive, unul în nominativ şi celălalt în genitiv. Revista „Chemarea credinţei" apare sub egida Patriarhiei Române, este dedicată copiilor, fiind singura revistă cu un caracter religios adresată unui public infantil. Dar publicul vizat de această publicaţie nu se opreşte la nivelul copiilor; precizarea din subtitlu „pentru copii şi părinţi" întăreşte dorinţa Bisericii de a menţiona importanţa unităţii familiei. Revista are un moto pe care îl foloseşte în partea de

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

sus a titlului. Acest moto este luat din Sfânta Scriptură „Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi...” [Noul Testament, 1997: Matei, 9, 14]

Atât motoul, cât şi titlul subliniază aceeaşi idee a permanentei chemări pe care Hristos ne-o adresează tuturor credincioşilor, dar în mod deosebit copiilor pentru că acestora le este întotdeauna mai uşor să se apropie de Dumnezeu, datorită purităţii lor sufleteşti.

Imaginea care însoţeşte titlul revistei în acest număr (nr. 153-154, noiembrie – decembrie 2005) nu este o icoană, ci un peisaj de iarnă din împrejurimile unei biserici, pe fundal, şi un grup de copii colindători în prim plan. Imaginea este strâns legată de sărbătorile de iarnă, şi evident, de obiceiurile care le însoţesc. Copiii poartă costume populare, tradiţionale haine de sărbătoare româneşti, ceea ce sugerează importanţa păstrării tradiţiilor strămoşeşti şi a transmiterii lor către cei mici. Grupul de colindători vesteşte Naşterea Domnului, atât prin cântec, cât şi prin intermediul stelei pe care o duc şi care are în centrul său icoana Naşterii Domnului.

2.2. Titluri din cuprinsul publicaţiilor

SFÂNTA TRADIȚIE, IZVOR AL REVELAȚIEI

Partea I „Acuzații”

Întoarcerea la Biblie,...pentru că tradiția este învățătura oamenilor!”

Ce poți să răspunzi unei astfel de acuzații? Să răspundem prin tăcere? Nu-i cu putință, pentru că „vor striga pietrele!” (Luca XIX, 40). David, regele înțelept, îi răspunde din negura vremurilor: vezi că „ai iubit toate cuvintele pierzării, limbă vicleană!” (Ps. LI, 3) și ai grijă că „Domnul va da cuvântul celor ce vestesc cu putere multă!” (Ps. LVII, 12).

Până la puterea cuvântului însă, trebuie să facem apel la cea mai elementară logică: Sf. Apostoli și Evangheliști au scris după ce au auzit învățătura de la Mântuitorul (Sf. Matei și Sf. Ioan), de la Maica Domnului (Sf. Luca) sau chiar de la Sf. Petru (Sf. Marcu), cum am spus mai sus (Luca I, 1-2). Deci Sf. Scriptură nu putea exista fără Sf. Tradiție, care este de fapt Învățătura orală, a Învățăturii Mântuitorului Iisus Hristos. În aceste condiții trebuie să-ți pui, iubite frate, cel puțin două întrebări:

– Cum poate desființa Tradiția Învățătura Scripturii, când Scriptura Însăși consemnează doar o parte din graiul viu și lucrător al Sfintei Tradiții?

– Cum poți să te întorci la Biblie fără a te întoarce mai întâi la Cuvântul Mântuitorului, al Sf. Apostoli și Evangheliști, păstrat de Tradiție?

„Credem că a sosit vremea ca românii să-și pună, aceste întrebări” și iată că de această dată nu contrazicem acuzatorul! Da, românii, și nu numai ei trebuie să primească răspuns la aceste întrebări, pentru că acestea vor despuia răutatea cu care acuzatorii aruncă sămânța îndoielii, cum „aruncă vrăjmașul neghina în grâu” și apoi se retrage ca să vadă efectul, adică să vadă cum puțincredincioșii cad victime și își pierd mântuirea.

Ce cred cei puțin credincioși? Acuzatorii ne spun că ei caută o Biserică după pofta lor, nu după Adevăr, că „Biserica cea mai bună pentru ei este cea care te ajută să menții

Sfântul Apostol Andrei

„Sfânta Tradiţie, izvor al revelaţiei. Partea întâi *Acuzaţii*”, în *Candela*, nr. 1-2, ianuarie – februarie 2006.

În imaginea de mai sus observăm din nou, ca şi în cazul titlurilor de publicaţii prezenţa cu preponderenţă a substantivelor în titlu. Acest titlul este constituit din trei substantive comune, două în nominativ (tradiţie şi izvor), unul în genitiv (al revelaţiei) şi un adjectiv (sfântă). Prima parte a titlului este izolată prin virgulă de cea de-a doua „izvor al revelaţiei”, care are rol apozitiv, vine ca o explicaţie şi o completare a primei părţi.

Revelaţia divină are la bază două izvoare: Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, care sunt la fel de importante în cunoaşterea lui Dumnezeu.

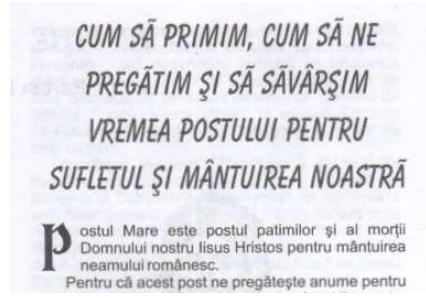
Sfânta Tradiţie sau Predania înseamnă tot ceea ce a predat Mântuitorul prin viu grai sfinţilor apostoli şi nu este consemnat în scris în Sfânta Scriptură: scrierile apostolilor, erugiile şi sfintele taine, care nu s-au desprins dogmatic, liturgic şi canonic de Biserică.

Subtitlul „Partea I „Acuzaţii” arată în primul rând faptul că articolul face parte dintr-un ciclu care vor apărea sub acelaşi titlu. Sfânta Tradiţie este eliminată din teologia cultelor protestante care se axează numai pe Sânta Scriptură, neluând în considerare următoarele: „... multe lucruri nu s-au scris în cartea aceasta, care dacă s-ar fi scris cu de-

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

amănuntul socotesc că nici lumea întreagă n-ar fi putut încăpea cărţile ce s-ar fi scris." [Noul Testament, 1997: Marcu, 16, 16]

Titlul este însoţit de o icoană care îl înfăţişează pe Sfântul Apostol Andrei, un adevărat întemeietor şi păstrător al Sfintei Tradiţii pe teritoriul ţării noastre.

CUM SĂ PRIMIM, CUM SĂ NE PREGĂTIM ŞI SĂ SĂVÂRŞIM VREMEA POSTULUI PENTRU SUFLETUL ŞI MÂNTUIREA NOASTRĂ

Postul Mare este postul patimilor şi al morţii Domnului nostru Iisus Hristos pentru mântuirea neamului românesc.
Pentru că acest post ne pregăteşte anume pentru

„Cum să primim, cum să ne pregătim şi să săvârşim vremea postului pentru sufletul şi mântuirea noastră", în *Candela*, nr. 1-2, ianuarie – februarie 2006.

Întâlnim de această dată un titlu amplu, o structură frazeologică alcătuită din trei propoziţii circumstanţiale de mod, dar din care lipseşte principala. Cele trei propoziţii se află în raport de coordonare, primele două prin juxtapunere, iar cea de-a doua şi a treia prin conjuncţia copulativă „şi". Repetiţia cuvântului „cum" şi a verbelor la conjunctiv întăresc ideea de explicare a modului *cum* trebuie să facem ceva; de această dată postim. Postul este un exerciţiu de voinţă şi trebuie practicat „de dorul mirelui" aşa cum a îndemnat Mântuitorul pe sfinţii săi apostoli şi ucenici. Scopul postului este evidenţiat extrem de simplu şi clar în titlul acesta: „pentru sufletul şi mântuirea noastră". „Voi când postiţi nu fiţi trişti ca făţarnicii... unge capul tău şi faţa ta o spală ca să nu te arăţi oamenilor că posteşti." (Evanghelia către Matei)

CANDELA MOLDOVEI

O singură Europă – mai multe credinţe

– Gniezno (Polonia), 18 septembrie 2005 –

„Europa dialogului" sau *„Cum să fii creştin într-o Europă pluralistă?"* – aceasta a fost deviza sub semnul căreia s-au desfăşurat, în data de 18 septembrie 2005, lucrările celui de-al VI-lea Congres de la Gniezno (Polonia), ce a avut ca scop reuniunea ecumenică a tuturor celor care se simt responsabili pentru chipul spiritual al Europei. La acest eveniment, considerat unul dintre cele mai importante din sfera dialogului ecumenic şi inter-confesional din întreaga Europă, au participat peste 800 de invitaţi: lideri ai mişcărilor creştine, cardinali, episcopi de diferite confesiuni creştine, oameni de cultură şi politicieni de seamă din Europa. Unul dintre principalele aspecte ale discuţiilor a vizat forma dialogului de care are nevoie astăzi Europa, anumite Biserici şi comunităţile noastre. S-a încercat evidenţierea importanţei pe care o are dialogul ecumenic, precum şi dialogul cu alte religii. Pentru prima oară în istoria milenară a Conăreselor de la Gniezno (desfăşurate.

I.P.S. Mitropolit Daniel, al Moldovei şi Bucovinei, susţinând expunerea cu titlul „Dialogul cu necredincioşii – dificultăţi şi speranţe". Gniezno (Polonia), 18 septembrie 2005

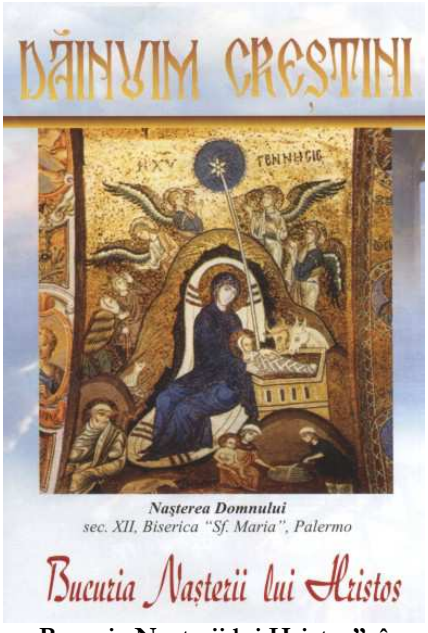
„O singură Europă – mai multe credinţe", în *Candela Moldovei*, nr. 10-11, octombrie – noiembrie, 2005.

Titlul „O singură Europă – mai multe credinţe" este realizat pe două registre distincte, izolate prin cratimă şi aflate într-o oarecare antiteză. Prima structură „O singură Europă" susţine ideea de unitate prin existenţa unui singur continent cu numele Europa, iar cea de-a doua, dimpotrivă, susţine ideea de pluritate prin existenţa unei multitudini de

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

credinţe exprimată într-un singur loc. Imaginea fotografică care însoţeşte titlul îl întruchipează pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei vorbind pe o scară, alături o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul şi foarte multe flori albe (simbolul păcii).

Precizarea de sub fotografie conţine şi titlul expunerii susţinute de Înalt Prea Sfinţitul Daniel: „Dialogul cu necredincioşii – dificultăţi şi speranţe". Acest titlul subliniază importanţa pe care Biserica Ortodoxă o acordă dialogului ecumenic şi inter-confesional în întreaga Europă.

„Bucuria Naşterii lui Hristos", în
***Chemarea Credinţei*, nr. 153-154, noiembrie – decembrie 2005.**

Titlul „Bucuria Naşterii lui Hristos" este scurt, nominal, alcătuit din trei substantive, două comune şi unul propriu (Hristos). Imaginea care însoţeşte titlul se află în deplină concordanţă cu aceasta fiind o icoană a Naşterii Domnului. Toate cele trei cuvinte utilizate în titlu sunt încărcate de simboluri şi sensibilitate, iar pe toate le putem cu uşurinţă lega de universul copilăriei. *Bucuria* este specifică copiilor, aceste făpturi pure care nu cunosc încă căile întortocheate ale vieţii, *naşterea* oricărui copil este ea însăşi un prilej de mare bucurie, cu atât mai mult naşterea lui *Hristos* umple sufletele tuturor creştinilor de bucurie şi le redă speranţa mântuirii.

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

„O fereastră spre Dumnezeu", în *Chemarea Credinţei*, nr. 153-154, noiembrie – decembrie 2005.

Titlul „O fereastră spre Dumnezeu" este un grup nominal constituit din două substantive „o fereastră" substantiv comun în nominativ, articulat cu articolul nehotărât euclitic „o", „spre Dumnezeu" – substantiv propriu în acuzativ. Imaginea fotografică anexată titlului arată o icoană cu Maica Domnului şi Pruncul, străjuită de un tricolor şi poziţionată în dreptul unei ferestre, într-o sală de clasă.

Nu putem neglija faptul că titlul este preluat dintr-o publicaţie pentru copii, copiii fiind chiar ei, prin puritatea şi inocenţa lor o fereastră a lumii către Dumnezeu, în chipurile copiilor observându-se cel mai lesne chipul lui Dumnezeu în om.

3. Concluzii

Analiza acestui tip de presă ne-a permis să constatăm, în primul rând, faptul că nu am greşit iniţial în împărţirea presei în două categorii: presa laică şi presa religioasă. De asemenea am putut observa pe parcursul analizei noastre faptul că acest gen de presă este mult mai pretenţios şi mai riguros.

Ceea ce este concludent în acest gen de presă, cel religios, este faptul că, deşi regăsim în paginile apariţiilor amintite sau în emisiunile radio şi TV, rubrici obişnuite ca; ştiri, calendar, dicţionar ş.a., totuşi acestea nu respectă şablonul din presa laică. Informaţia transmisă va avea în vedere doar caracterul religios, legat de viaţa Bisericii.

În presa scrisă întâlnim titluri ample, ajungând chiar până la structuri frazeologice complexe. Ca parte de vorbire, substantivele sunt cele care deţin supremaţia, urmate de adjective în construcţia oricărui tip de titlu. Verbele apar foarte rar.

Un alt aspect pe care trebuie să îl avem în vedere este atenţia pe care au acordat-o imaginii ca reprezentare simbolică în presă. S-a prezentat importanţa icoanei, atât ca imagine fotografică, cât şi ca punte de comunicare, de asemenea s-a demonstrat faptul că atât clipart-ul, cât şi simbolul sunt de fapt nişte reprezentări iconografice specifice presei religioase.

În cazul presei scrise, cea mai spectaculoasă imagine fotografică şi totodată cea mai amplă retorică cromatică ne-a oferit-o revista „Chemarea credinţei". Aceasta este o publicaţie pentru copii şi probabil acesta este şi motivul spectacolului coloristic.

BIBLIOGRAFIE

Ardeleanu, Sandra-Maria, 1995. *Repere în dinamica studiilor pe text*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, R.A.

Bertrand, Claude-Jean (coord.), 2001. *O introducere în presa scrisă şi vorbită*, Iaşi, Editura Polirom.

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)

Coman, Mihai, 1999. *Introducere în sistemul mass-media*, Iaşi, Editura Polirom.
Chivu, Gheorghe, 1997. *Civilizaţie şi cultură. Consideraţii asupra limbajului bisericesc actual*, Bucureşti, Editura Academiei.
Neţ, Mariana, 2005. „Lingvistică generală, semiotică, mentalităţi", Iaşi, Institutul European.
Randall, David, 1998. „Jurnalistul universal", Iaşi, Editura Polirom.
Raţă, Georgeta, 1995. *Manual de stilistică*, Baia Mare, Editura Umbria.
Răducă, V., 1998. *Ghidul creştinului ortodox de astăzi*, Bucureşti, Editura Humanitas.
Rovenţa-Frumuşani, Daniela, 2005. *Analiza discursului*, Bucureşti, Editura Tritonic.
Stoian, Ioan, 1994. *Dicţionar religios*, Bucureşti, Editura Garamond.
Soitu, Laurenţiu, 1993. *Retorică audio-vizuală*, Iaşi, Editura Cronica.
Stoichiţoiu-Ichim, Adriana, 2001. *Vocabularul limbii române actuale: dinamică, influenţă, creativitate*, Bucureşti, Editura All Educaţional.
Vlad, Carmen, 1982. *Semiotica criticii literare*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Corpus:

„Sfânta Tradiţie, izvor al revelaţiei", în *Candela*, nr. 1-2, ian-feb 2006.
„Cum să primim, cum să ne pregătim şi să săvârşim vremea postului pentru sufletul şi mântuirea noastră", în *Candela*, nr. 1-2, ian-feb 2006.
„Părintele Cleopa Ilie, *prieten al sfinţilor şi duhovnic al credincioşilor*", în *Candela Moldovei*, nr. 10-11, oct-nov 2005.
„O singură Europă – mai multe credinţe", în *Candela Moldovei*, nr. 10-11, oct-nov 2005.
„Bucuria Naşterii lui Hristos", în *Chemarea Credinţei*, nr. 153-154, nov-dec 2005.

BDD-A28562 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:32 UTC)